

Natuurlijker Hollands Duin

Jelle van Dijk

Onder de projectnaam *Natuurlijker Hollands Duin* zal in het winterseizoen 2007/2008 begonnen worden met de uitvoering van verschillende werkzaamheden op diverse locaties in de boswachterij Hollands Duin. Dat is dus in het duingebied dat loopt van Scheveningen tot aan de provinciegrens bij Zandvoort. Dit project wordt voornamelijk gefinancierd door de Europese Unie in het kader van LIFE. Deze letters vormen bijna een letterwoord, want hiermee bedoelt de EU *the Financial Instrument For the Environment*.

Dit programma ging in 1992 van start en vormt één van de speerpunten van Brussel op het gebied van milieubeleid.

LIFE subsidieert allerlei milieuprojecten zowel binnen de EU als daarbuiten. Staatsbosbeheer heeft deze subsidiemogelijkheid aangegrepen om het landelijke *LIFE Duinen* project op te starten.

LIFE Duinen Noordwijk, met de projectnaam *Natuurlijker Hollands Duin*, is hier een onderdeel van.

In het werkgebied van de boswachterij Hollands Duin gaat het om herstelwerkzaamheden op veertien plaatsen. Hiervan liggen er negen in de gemeente Noordwijk. Bij die werkzaamheden moet niet gedacht worden aan een grootschalige ingreep zoals die in Berkheide bij de Wassenaaarse Slag werd uitgevoerd. Hier ontstond eind jaren negentig door het verwijderen van de bovenlaag een stuifvlakte die al spoedig de 'Katwijkse Sahara' werd genoemd. Bij het project dat nu van start gaat, wordt slechts een oppervlakte van in totaal 9,6 ha geplagd of anderszins van ongewenste vegetatie ontdaan.

De bedoeling van deze activiteiten is om op de hierna te noemen plaatsen een meer gevarieerde begroeiing te stimuleren. Door de stikstofdepositie vanuit de lucht en het ontbreken van dynamiek in de vorm van verstuing, zijn veel valleitjes verruigd en dichtgegroeid. Door het verwijderen van bomen en struiken en het afplaggen van de verrijkte bovenlaag, zullen de kenmerkende vegetaties van vochtige duinvalleien hopelijk terugkeren. Dat dit geen ijdele hoop is, wordt aangetoond door de ontwikkeling van valleien die in de jaren negentig werden uitgegraven, zoals de hieronder beschreven Guytedel.

De mooiste duinvallei van de Coepelduynen is ongetwijfeld de Guytedel. De Katwijkse familie Guyt telde hier tot in de jaren zestig groenten en tulpen. Een kleine dertig jaar later was de gehele vallei veranderd in een vrijwel ondoordringbaar

duindoornstruweel. Verwilderde narcissen en tientallen sterhyacintjes vormden nog de herinnering aan de kwekerij die hier eertijds was. In december 1991 gaf Staatsbosbeheer opdracht de struiken te verwijderen en de bodem enkele decimeters af te graven. Hierdoor werd een laag ingewaaid zand verwijderd, maar ook de meeste teelaarde van vroeger. Een boeiende ontwikkeling was het gevolg. Meteen in het voorjaar van 1992 kiemden er mooie rijtjes Tuinpeterselie. Blijkbaar waren er nog steeds wortelresten die hun groeikracht behouden hadden. Ook de Akkermunt en de honderden plantjes van Rood guichelheil die in dat voorjaar te zien waren, zijn ongetwijfeld opgekomen uit zaad dat nog in de bodem zat. Na natte winters bleef er lang water staan en kwamen er Meerkoeten tot broeden. In een droog voorjaar werden een broedende Kievit en een baltsende Tureluur gezien. In de zomer van 1998 stonden er opeens honderden Parnassia's in bloei. Enkele jaren later vestigden zich hier Rietorchissen, spoedig gevolgd door Vleeskleurige orchis, Bijenorchis en Moeraswespenorchis. Ook een enkel exemplaar van het Hondskruid duikt hier af en toe op.

In de Guytedel zal de duindoornbegroeiing langs de oost- en noordzijde worden verwijderd. Hierdoor krijgen de oost- en noordrand van de vallei meer ruimte zich verder te ontwikkelen dan nu het geval is. De wortels van de Duindoorns lopen namelijk een eindje de vallei in, wat een negatieve invloed heeft op de vegetatieontwikkeling.

Iets ten oosten van de Guytedel liggen twee kleine, voormalige duinakkertjes: de Spijkerdel en de Kikkerdel. Eén valleitje werd al eerder afgeplagd, met gevolg dat er nu enkele Rietorchissen staan. In het kader van *Natuurlijker Hollands Duin* zal nu ook de andere vallei worden afgeplagd en zal de duindoornbegroeiing langs de randen worden verwijderd. Bovendien zal het dijkje tussen de beide dellen worden afgeplagd.

Ten noorden van Noordwijk aan Zee gaan we eerst naar de noordwesthoek van het vroegere golfterrein. Hier liggen twee voormalige aardappellandjes tussen het fietspad en de stuifduinen die ontstonden na het verwijderen van de dikke laag tuinaarde van de vroegere fairways. Het ene valleitje heeft aan de noordzijde een dichte rand van Duindoorns. Op de vlakke bodem staat veel Hondsdraf en ook Grote brandnetel. Toch verschijnen hier in juni bijna jaarlijks enkele Rietorchissen. In het voorjaar laten verwilderde narcissen zich bewonderen.

Het meest noordelijk gelegen valleitje is langs de randen geheel begroeid met Duindoorns. Het centrale deel is dichtgegroeid met Zomereiken die hier indertijd werden uitgepoot. Zowel Duindoorns als Zomereiken zullen worden verwijderd, waarna het valleitje zo'n 30cm zal worden uitgegraven.

Valleitje in het vrije vak dat gedeeltelijk zal worden afgeplagd.

De volgende locatie betreft de hoek tussen de Oorlogsweg en de Fazantenslag. Hier zal een flink stuk (ruim 1,5 ha) geheel ontdaan worden van begroeiing en vervolgens zal nog 25 cm worden afgeplagd. De verwachting is dat deze laagte hierna zal uitstuiven tot aan het grondwater. Door deze ingreep zal deze dichtgegroeide vallei een totaal ander aanzien krijgen en zal broedgebied voor Nachtegaal, Grasmus en Heggenmus verloren gaan. Natuurlijk komt er wel iets anders voor terug!

Een iets grotere locatie ligt vlakbij strandafrit 23 net ten noorden van het hoge uitkijkduin. Hier zal het lage bos van esdoorns worden verwijderd waarna het laagste deel zal worden afgeplagd.

Iets noordelijker worden in twee kleine valleitjes bescheiden werkzaamheden uitgevoerd. In het recente verleden is hier ook enkele malen ingegrepen. Bij het zogenaamde watergat zal de struikbegroeiing verder worden teruggedrongen om meer ruimte bij het open water te creëren. In het andere valleitje, waar al orchideeën en ook Parnassia te vinden zijn, zullen heel zorgvuldig de nu verruigende delen worden afgeplagd.

In het open duin ten zuiden van de Duindamse Slag zal de verstuiwing gestimuleerd worden. Op enkele plaatsen tussen het fietspad en de Oorlogsweg zal uit bestaande laagten de vegetatie worden verwijderd waarna de wind hier vrij spel krijgt om op bescheiden schaal stuifduinen te vormen.

Tussen het terrein van de Noordwijkse Golfclub en Radio Nora ligt de Noravallei. Voor de aanleg van de hoofdtransportleiding van de Gasunie was deze vallei eigenlijk het gehele jaar vochtig tot nat. De sleuf die voor de gaspijp werd gegraven, tastte

helaas de waterkerende veenlaag in de ondergrond aan, waardoor de vallei als het ware lek gestoken werd. Vermoedelijk is de ondergrond na al die jaren weer enigszins dichtgeslibd, want nu is in natte winters (zoals in februari/maart 2007) weer open water te zien, waarin Wilde Eenden en een Waterhoen zijn waargenomen. Ondanks de uitdroging na de jaren zestig heeft de Galigaan zich hier kunnen handhaven. Ook de Addertong, een bijzonder varentje, komt hier nog talrijk voor. Verder staan er veel Waternavel, Wederik en Drienvrige zegge. Bij het watergat staan Rietorchis en Gele lis. Op het aarden walletje dat de vallei van het fietspad scheidt, groeit hier en daar de Aardaker, een zeldzame vlinderbloemige. In de afgelopen jaren zijn in de Noravallei kleine plagexperimenten uitgevoerd en ook is de vegetatie in het najaar regelmatig gemaaid en afgevoerd. Dit werd gedaan om de bodem te verschralen. In het kader van *Natuurlijker Hollands Duin* zullen de Duindoorns langs de randen worden verwijderd en zal hier en daar een stuk worden geplagd. Uiteraard zullen daarbij de groeiplaatsen van zeldzame soorten als Addertong en Galigaan worden ontzien.

Bosje bij strandafrit 23 dat zal plaatsmaken voor een duinvallei.

De laatste twee locaties zijn te vinden ten noorden van de Langevelderslag in de duinstrook tussen het fietspad naar Zandvoort en het hek van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Het gaat hier om valleitjes, die na het dempen van het Van Limburg Stirumkanaal (winter 1994-95) en ook nog eens in 2002 werden geplagd. Nu zullen de Duindoorns langs de randen worden verwijderd omdat ook hier het wortelstelsel steeds weer de valleitjes ingroeit. Bovendien zullen nu ook de hogere delen worden geplagd.

Natuurlijk zal het duinlandschap direct na het uitvoeren van de werkzaamheden er enigszins 'uitgekleed' bij liggen. De ontwikkeling van eerdere projecten heeft gelukkig laten zien dat deze fase maar kort duurt en dan binnen enkele jaren verrassende ontwikkelingen mogelijk zijn.